

OPONENTNÍ POSUDEK

Univerzita Pardubice
Fakulta restaurování

Předmět posudku:

Restaurování sochy sv. Jana Nepomuckého ve Stráži pod Ralskem, bakalářská práce

Autor bakalářské práce: Daniel Hvězda

Vedoucí bakalářské práce: MgA. Jakub Ďoubal

a) Hodnocení restaurátorské zprávy

Restaurátorská zpráva zpracovaná studentem Danielem Hvězdou dokumentující průběh restaurování sochy sv. Jana Nepomuckého ve Stráži pod Ralskem je zpracována ve struktuře a formě, která vyhovuje požadavkům vyhlášky č. 66/1988 Sb., přestože se nejedná o památku zapsanou v Ústředním seznamu kulturních památek.

Textová část restaurátorské zprávy je sice formálně uspořádaná podle požadované struktury, ale obsahová náplň některých kapitol je místy nepřehledná. Nejvýrazněji se to projevuje v podkapitole 6.4 nazvané „Kunsthistorický průzkum“, jejíž obsah neodpovídá názvu podkapitoly. Na jednu stranu obsahuje části, které jsou nejen pro tuto kapitolu, ale i pro celou restaurátorskou zprávu nepodstatné, na druhou stranu z uvedených informací nedovede autor vyvodit patřičné závěry.

Mímoto, a to platí pro celou textovou část práce obecně, autor neumí správně citovat z pramenů a použité odborné literatury. Tento fakt znesnadňuje orientaci v tom, které z uvedených informací se vážou ke konkrétnímu písemnému či ústnímu prameni nebo vychází z poznatků nalezených v odborné literatuře, a které informace jsou předpoklady a pracovními hypotézami autora textu.

Jiným kapitolám zase chybí lepší přehlednost sdělovaných informací. Máme na mysli např. kapitolu „Popis stavu památky před restaurováním“, kde by bylo vhodné popis rozvrhnout podle charakteru poškození a zároveň podle jeho rozsahu a závažnosti.

Dále není v předloženém textu restaurátorské zprávy dostatečně zdůvodněno, proč byla zvolena právě daná koncepce restaurování, zvláště, když není dosud jednoznačně stanoveno, kde bude socha po restaurování umístěna.

Z autorovy prezentace způsobu shromažďování podkladů pro zhotovení kopie rozsáhlých chybějících partií sochy se celá tato fáze přípravných prací jeví pro daný restaurátorský zásah zcela nedostatečná a velmi hrubě podceněná. Pokud je tomu jinak, je třeba tyto skutečnosti doplnit a opravit.

Obecně lze říci, že některé části restaurátorské práce jsou na informace zbytečně skoupé a některé zase se příliš podrobně věnují věcem pro samotné restaurování sochy nevýznamné.

Z hlediska čistě jazykového je třeba autorovi vytknout nadbytečné užívání cizích slov a zkratkovité vyjadřování, které místy vede k nesrozumitelnosti textu. Množství překlepů, chybějících slov, ale i hrubých gramatických chyb nasvědčují tomu, že restaurátorská zpráva vznikala hekticky a že autor nevěnoval dostatek času závěrečným korekturám textu.

Kromě výše uvedeného mám k textu v předloženém rozsahu ještě následující připomínky:

1. Ad Údaje o památce – Materiál/technika, Rozměry, Předchozí restaurátorské zásahy, s. 8:

Materiál, tj. uvedený typ kamene by měl být specifikován přesněji, stejně tak by zde mělo být uvedeno, zda se na díle nacházejí starší povrchové úpravy, a jaký mají charakter, co se týče materiálu a technologie provedení.

U trojrozměrného díla je vždy třeba uvádět všechny tři rozměry.

V případě uvedeného zjištěného předchozího restaurátorského zásahu není správně citován pramen. (Vždy je třeba nejprve uvést místo uložení pramene, jeho přesný název, v případě že je součástí nějaké sbírky jeho rejstř., popř. inv. číslo, a je-li stránkovan i číslo stránky nebo listu, v případě kroniky je třeba uvést časové rozmezí, které kronika zachycuje.)

2. Ad Popis památky, s. 8:

Součástí popisu je nejen popis základního kompozičního a modelačního řešení sochy, ale i způsob jejího zhotovení. V této části by také bylo vhodnější uvést kompoziční a modelační postřehy týkající se samotného sochařského ztvárnění sochy, které najdeme v restaurátorské zprávě níže (lépe zformulované). V neposlední řadě by právě do této podkapitoly patřilo časové a prostorové zařazení díla podle jeho celkového charakteru stejně jako celkové zhodnocení jeho čistě výtvarných i památkových hodnot.

3. Ad Popis stavu památky před restaurováním, s. 9:

Doporučuji vést text v minulém čase, protože se jedná o stav, který byl restaurováním změněn. Jak už jsem uvedl výše, celý popis by měl být lépe strukturován, rozdělen do přehledných odstavců podle typu poškození a podle jeho rozsahu a závažnosti.

4. Ad Měření nasákavosti, s. 11:

Z uvedené zprávy nevyplývá, proč byla nasákavost sochy měřena zrovna na místech, kde se dalo předpokládat, že nasákavost bude vzhledem ke struktuře pískovce dobrá (omytý povrch hlavy světce, lomová plocha na plintu). Není zde zřejmý přínos provedeného měření.

5. Ad Kunsthistorický průzkum, s. 12:

Samotný název této podkapitoly není příliš vhodný. Snad by bylo vhodnější uměleckohistorický průzkum. Co je však zásadní, obsah této části restaurátorské zprávy neodpovídá zvolenému názvu. Celý text je neuspořádaný a místy i zmatený. Zřetelně z něj vyplývá to, že autor není historikem umění, neumí pracovat s prameny a ani příslušnou odbornou literaturou, protože z pochopitelných důvodů se v ní dobře neorientuje. Každý obor má svá specifika a tak, jako by se historik umění neměl pouštět do restaurování, přestože se teoreticky orientuje v používaných technologických postupech a materiálech, stejně tak by se restaurátor neměl pouštět do uměleckohistorického rozboru díla.

S národnostní skladbou obyvatelstva v dané oblasti určitě nesouvisí autorem uváděná neexistence pramenů, o níž nás ostatně vůbec nepřesvědčil. Z předloženého textu není zřejmé, zda autor vyčerpал skutečně všechny možnosti při shromažďování patřičných podkladů o historii sochy. Kromě muzea, v němž byla socha dočasně uložena, se mohl obrátit na příslušný státní okresní archiv, dále na příslušné regionální pracoviště NPÚ. Pokud by nebyla ani zde nalezena starší fotodokumentace sochy, mohly být nalezeny jiné údaje zpřesňující její historii nebo alespoň kamenosochařská díla, která by se k této soše vázala kompozičně a modelačně.

K uvedeným mylným předpokladům a závěrům:

- Podstavec sochy bude s velkou jistotou původní, o čemž svědčí způsob provedení kartuše, lemované akantovou rozvilinou po stranách a ukončené andílčí hlavičkou, stejně jako tvar písma a způsob sekání votivního nápisu i datace sochy.
- Kamenické zásahy z 19. století patrné na soklu s největší pravděpodobností souvisejí s nějakou starší obnovou sochy, během nichž, a to je známo z písemných pramenů, byly sochy často kamenicky upravovány i v rámci samotného čištění zaměřeného na odstranění starších povrchových úprav.
- Není pravda, že by sochy sv. Jana vztyčené před blahořečením světce (před rokem 1721) byly tak výjimečné, jak autor tvrdí, a to i v rámci regionální kamenosochařské produkce. Hlavní vlna vztyčování kamenných soch světci se datuje právě do první třetiny 18. století.

Část věnovanou životu a kultu sv. Jana Nepomuckého považujeme za zbytečnou. Podobně rozbor kompozice sám o sobě není k ničemu, pokud nebyl vodítkem pro hledání příslušných analogií v kamenosochařské tvorbě daného regionu. Internet jako hlavní zdroj informací považuji za nedostatečný. Autor se měl obrátit na příslušné pracoviště NPÚ, kde disponují nejen fotodokumentací památkově chráněných sochařských děl ve fotoarchivu nebo alespoň na kartách nemovitých kulturních památek, ale i řadou odborníků. Můžeme totiž předpokládat, že tato socha není jedinou, kterou její autor zhotovil. Jak napovídá samotné kamenosochařské zpracování sochy, jednalo se o regionálního, ale v dané době poměrně kvalitního autora. Z odborné literatury bylo možné čerpat např. z publikace „Zjánštěná item zjančená léta na Děčínsku“ (Nataša Brejchová-Steinová, Zjánštěná item zjančená léta na Děčínsku, Okresní muzeum Děčín, 2001), která se sice věnuje kultu sv. Jana Nepomuckého a dochovaným sochařským dílům zpodobujícím světce na Děčínsku, ale tento region s Českolipskem nejen sousedí, ale spojují jej i kulturní vazby (řada sochařů realizovala svá díla v obou geografických celcích). Je možné, že existuje nějaká starší soupisová literatura nebo alespoň publikace typu „Heimatskunde“ vydávané v první třetině 20. století, které mohly obsahovat i fotodokumentaci této sochy.

6. Ad Optická mikroskopie, s. 17

Kapitola by měla být označena cílem průzkumu (průzkum dochovaných pozůstatků starších povrchových úprav, statigrafie povrchových úprav) a ne názvem použité metody. Odebrané vzorky by bylo vhodné nejprve popsat makroskopicky, tj. co je vidět pouhým okem v daném místě na soše.

Na závěr by bylo vhodné provést shrnutí výsledků, které opět najdeme v restaurátorské zprávě jinde.

7. Ad. Vyhodnocení restaurátorského průzkumu, s. 29:

Vyhodnocení výsledků restaurátorského průzkumu by mělo obsahovat shrnutí všech hlavních typů poškození a stanovení jejich příčin, protože cílem restaurování není jen sanace stávajících poškození díla, ale i odstranění jejich příčin popř. omezení jejich vlivu na dílo (prevence). V části věnované nalezeným pozůstatkům barevnosti se autor nepokusil o časové zařazení těchto povrchových úprav ani o vyhodnocení, zda mohou pocházet z jednoho období či nikoliv. Shrnutí výsledků průzkumu barevnosti je příliš nekonkrétní a nepřináší tak žádnou informaci o historii díla, což bylo mimo jiné cílem této části průzkumu.

8. Ad. Koncepce restaurování, Navrhovaný postupu prací, s. 30:

Jak už bylo uvedeno zvolená koncepce restaurování sochy nebyla dostatečně zdůvodněna (např. zájem investora osadit sochu znova v exteriéru).

V navrhovaném postupu prací se objevuje, že socha bude hydrofobizována, ale ne preventivně biocidně ošetřena, proč však není uvedeno. Celá tato část je zpracována příliš stručně.

9. Ad. Průběh restaurátorských prací, s. 31:

Při popisu prací je vhodné podrobněji uvést použité materiály i technologické postupy. V případě čištění je v textu naznačeno, že byly prováděny zkoušky čištění. V textu však nenajdeme žádné vyhodnocení zkoušek a zdůvodnění, proč byly zvoleny použité metody čištění.

Rovněž doporučuji provést podrobnější popis průběhu provádění modelačních doplňků včetně realizace různých kompozičních variant zachycených v obrazové dokumentaci zprávy.

10. Ad. Použité technologie a materiály, s. 26:

Seznam materiálů by měl být doplněn o kopie technických listů použitých materiálů a některé materiály je třeba blíže specifikovat z hlediska jejich složení (rozepsat písmennou zkratku CDD, u materiálů použitých pro tmelení a pro části zhotovené formou výdusku uvést přesné receptury – poměry plniva a pojiva). Restaurátorská zpráva je především dokument a jako takový by měl obsahovat přesné údaje, které budou navíc srozumitelné i po delším časovém odstupu.

Dále je třeba doplnit rozměry (délka a průměr) čepů použitých pro osazování a způsob jejich kotvení do kamene.

V grafické dokumentaci je třeba doplnit zakreslení nových modelačních doplňků a v případě osazovaných výdusků a hlavy také způsob kotvení čepů.

Fotodokumentace je vcelku dostačující, jednotlivé snímky postihují všechny typy poškození a popisky u snímků jsou výstižné a přehledné.

Seznam literatury by měl být zpracován přehledněji. Mělo by se jednat skutečně o seznam řazený abecedně a citace by měla být přesnější (u časopiseckých článků i ročníky a díly časopisů).

Doporučuji uvedené připomínky zohlednit před odevzdáním restaurátorské zprávy investorovi.

b) Hodnocení realizace restaurátorského zásahu

Výsledek samotného restaurátorského zásahu byl nepříznivě ovlivněn zásadním rozdílem v připravenosti a zpracování teoretické části restaurování a v samotné realizaci restaurátorských prací. Druhým hlavním faktorem, který se nepříznivě promítl do konečného výsledku je špatné časové rozvržení jednotlivých etap restaurátorského zásahu, kdy nejpodstatnější části prací byl vymezen velmi krátký časový interval. Nejvíce tím byla negativně ovlivněna kromě zpracování závěrečné restaurátorské zprávy etapa věnovaná shromažďování podkladů pro zhotovení modelačních doplňků chybějících částí sochy.

Přesto je konečný výsledek v podobě restaurované sochy z hlediska kompozičně modelačního i z hlediska užitých materiálů a technologických postupů v rámci celého procesu restaurování figury uspokojivý.

K samotnému sochařskému ztvárnění a technologickému provedení rozsáhlých doplňků nahrazujících chybějící modelaci nemám žádné zásadní připomínky. Došlo k jejich

plnému zapojení do celkového modelačního i kompozičního řešení postavy světce a tím k oživení jejích někdejších čistě výtvarných hodnot.

Závěrečné hodnocení:

Přes uvedené připomínky doporučuji předloženou bakalářskou práci k obhajobě. Uvedené nedostatky nemají závažný charakter. Z celkového pohledu bylo samotné restaurování provedeno velmi dobře, restaurátorská zpráva zpracována spíše dobře, a proto doporučuji stupeň hodnocení velmi dobře.

V Praze dne 23. září 2010

Vojtěch Adamec, ak. soch.